

Аграрне право

УДК 349.42

Ганджа Вікторія Ігорівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Ганджа Виктория Игоревна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Handzha Victoria

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

**ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ЗАХИСТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІД
РЕЙДЕРСТВА**

**К ВОПРОСУ ПРОБЛЕМАТИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ЗАЩИТЫ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ОТ
РЕЙДЕРСТВА**

**ABOUT THE ISSUES OF LEGAL REGULATION OF THE
PROTECTION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES FROM RAIDING**

Анотація. Дана стаття присвячена висвітленню актуальної проблематики правового захисту сільськогосподарських підприємств від рейдерства. У роботі викладено сучасні підходи до дефініювання терміну «рейдерство», описано специфіку процедури рейдерських захоплень сільськогосподарських підприємств в Україні, запропоновано шляхи вирішення викладеної в статті проблеми.

Ключові слова: сільськогосподарські товаровиробники, сільськогосподарські підприємства, рейдерство, рейдерське захоплення, рейдерська атака, захист сільськогосподарських товаровиробників.

Аннотація. Данная стаття посвящена освещению актуальной проблематики правовой защиты сельскохозяйственных предприятий от рейдерства. В работе изложены современные подходы к дефинированию термина «рейдерство», описано специфику процедуры рейдерских захватов сельскохозяйственных предприятий в Украине, предложены пути решения изложенной в статье проблемы.

Ключевые слова: сельскохозяйственные товаропроизводители, сельскохозяйственные предприятия, рейдерство, рейдерский захват, рейдерская атака, защита сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Summary. This article is devoted to the coverage of the current issue of legal protection of agricultural enterprises from raiding. The paper describes modern approaches to defining the term "raider", describes the specifics of the procedure of raider hunts of agricultural enterprises in Ukraine, and proposes ways to solve the problem set forth in the article.

Key words: agricultural commodity producers, agricultural enterprises, raiding, raider hijacking, raider attack, protection of agricultural commodity producers.

Постановка проблеми. Ознайомлюючись із сучасними публікаціями про гострі проблеми в діяльності сільськогосподарських підприємств, а також актуальними новинами в засобах масової інформації, нерідко зустрічаються терміни «рейдерство», «рейдерське захоплення», «рейдерська атака» в контексті їх функціонування. Тому можна однозначно стверджувати, що останнім часом кількість відповідних загроз у секторі діяльності сільськогосподарських підприємств лише зростає.

Єдиною очевидною причиною такої специфічної кон'юнктури на даному етапі можна виділити незастосування належним чином державою наявного правового інструментарію для запобігання та протидії рейдерству, а також ігнорування уповноваженими органами державної влади можливості створення загальнодержавного плану протидії рейдерству в аграрному секторі.

Окремі науковці зазначають, що переважна більшість держав на етапі свого становлення стикалися з проблемою рейдерства як суспільно негативного явища. Однак, послідовно реалізувавши прогресивну та жорстку політику проти будь-якого незаконного захоплення чи поглинання бізнесу, подолали таке суспільно небезпечне явище.

Метою даної статті є дослідження та лаконічне висвітлення актуальних проблем і потенційних загроз для сільськогосподарських підприємств, що виникають у зв'язку із поширенням рейдерських атак як процесу, що стає тотожним до незаконного та хаотичного (з точки зору специфіки способів його реалізації) привласнення чужого бізнесу з елементами силового впливу.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика аграрного рейдерства в Україні на даному етапі науковцями належним чином не досліджена. Однак, аналізуючи наукові публікації, які стосуються вивчення особливостей сучасного рейдерства як в Україні, так і у світі, варті уваги дослідження О. Белікова, Ю. Біляка, З. Варналія та І. Мазур, М. Колесника, К. Мамонова та В. Величка, С. Молодецького, Р. Панасенка, Т. Сабецької.

Викладення основного матеріалу. Приводом до зародження та масово поширення рейдерства як негативно динамічного явища в Україні став перехід до ринкових відносин та супутній до нього процес надактивного перерозподілу власності. Сьогодні рейдерські атаки стають більш свідомими, якісно спланованими, детально організованими та поширеними. З урахуванням вищевикладеного, необхідно визначити

декілька специфічних і вразливих проблем функціонування державних та суспільних інституцій, які сприяють поширенню, зокрема, аграрного рейдерства:

- нестабільна соціально-політична кон'юнктура в державі;
- організаційно-функціональна недосконалість національної судової системи та системи правоохоронних органів (зокрема, постійно динамічне та не завжди успішне реформування судової системи, що сприяє поширенню інертного ставлення суспільства до можливості судового врегулювання правових спорів; високий рівень корупції та безпосередня участь окремих правоохоронців – шляхом зловживання владою чи перевищення службових повноважень – у рейдерських атаках);
- недосконалість термінологічного апарату чинного законодавства щодо рейдерства (зокрема, відсутній чітко дефінійований термін «рейдерство», відповідно лапідарно не визначено його специфічні ознаки, стадії виникнення, а також не пояснено суспільну небезпечність);
- низький рівень правової культури населення, що спричиняє недоліки управління підприємствами (зокрема, неналежне оформлення засновницьких документів, непрозора діяльність підприємств, порушення прав акціонерів, учасників тощо);
- розподіл та перерозподіл майна між фінансово-промисловими групами;
- своєрідна екстраполяція негативного досвіду зарубіжних держав у реалізації так званих технологій рейдерства, зокрема, формування рейдерських команд, спеціалізованих рейдерських підприємств чи капіталів [1].

Для надання визначення терміну «рейдерство», слід звернути увагу на сучасні прогресивні дослідження країн Західної Європи, де рейдерством

називається специфічна операція, яка полягає в тому, що певна компанія шляхом вчинення послідовних дій прагне заволодіти іншою без отримання будь-якого погодження дирекцією компанії-цілі. Таким чином, рейдерство полягає у поглинанні компанії проти волі її керівництва (примусове поглинання). Отже, відповідно до такої дефініція, рейдером визнається такий суб'єкт, який, вживаючи комплекс заходів, пов'язаних із поглинанням іншої, чужої, компанії, прямо не порушує вимоги законодавства, а лише діє всупереч волі її керівництва [2].

Однак дослідження вітчизняних науковців, зокрема, економістів, вказують на те, що поняття рейдерства значно ширше, а саме: позиція З. Варналія та І. Мазур зводиться до того, що рейдерство – недружнє, за межами дії вимог цивільного законодавства, проти волі власника, захоплення чужого майна на користь іншої особи, встановлення над таким майном повного контролю особою, яка визнає себе власником, в юридичному та фізичному аспектах з використанням корумпованості чиновників та/ або із застосуванням сили [3]. С. Молодецький, у свою чергу, вважає таке розуміння рейдерства неповним, зазначаючи: оскільки недружнє захоплення майна власника хоч і може відбуватися поза межами дії цивільного законодавства, однак законом України про кримінальну відповідальність закріплено такі склади злочинів, які передбачають кримінальну відповідальність за вчинення дій, що в конкретних обставинах і становлять процес реалізації рейдерського захоплення (ст. 190 Шахрайство, ст. 191 Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним службовим становищем, ст. 206 Протидія законній господарській діяльності, ст. 256 Самоправство тощо). Крім того, як зазначає С. Молодецький, недружнє захоплення чужого майна на користь іншої особи та встановлення над таким майном повного контролю особою, яка визнає себе власником, можливе і без будь-яких порушень вимог законодавства [4].

Варто звернути увагу й на іншу точку зору, згідно з якою рейдерство слід визначати лише як загальну назву певних послідовних операцій, що за допомогою прогалин у законодавстві дають змогу отримати у володіння певний капітал. Однак таке розуміння рейдерства характеризує його з точки зору складного, але законного, високоінтелектуального та, відповідно, високоприбуткового бізнесу в Україні [5].

Отже, можна однозначно стверджувати, що рейдерству можуть бути властиві як кримінальний аспект, так і законний (наприклад, «незаконне захоплення підприємства» і, на противагу йому, «недружнє (вороже) поглинання»).

Кількість рейдерських атак на сільськогосподарські підприємства в Україні набули як ніколи загрозливих масштабів. Раніше поодинокі та резонансні випадки сьогодні перетворилися на майже неконтрольоване та абсолютно непередбачуване з точки зору права явище в житті суспільства та держави. Загрози, пов'язані з перспективою рейдерського нападу, які перманентно відчують сільгосптоваровиробники, значно впливає на загальний клімат усередині сфери, надалі ускладнюючи і без того складне становище сільськогосподарських підприємств. Мовою цифр варто зазначити, що у 2017 році кількість рейдерських атак, спрямованих на сільгоспідприємства, зокрема, спроб привласнити їхні майно та врожаї зросла у порівнянні з 2016 роком у понад 2 рази, а саме з 360 до майже 1 тисячі.

Переходячи до питання аграрного рейдерства в Україні, слід звернути увагу на позицію правоохоронних органів щодо розуміння рейдерства як правового явища в державі. Одразу можна зацентувати, що правоохоронні органи найбільше звертають увагу саме на суспільну небезпечність рейдерства, наголошуючи на протиправності таких діянь, зокрема: Міністерство внутрішніх справ України трактує рейдерство як виключно силове захоплення окремих спірних підприємств, у тому числі,

виконання судових рішень на користь певних власників. Недоліком такого розуміння рейдерства є те, що на практиці складно встановити, чим конкретно застосування сили в процесі привласнення чужої власності відрізняється від інших складів злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України, та, відповідно, правильно розмежувати такі діяння.

У Службі безпеки України рейдерство дефініюють значно вужче, вважаючи, що подібні атаки поширені лише щодо акціонерних товариств, хоча насправді це не відповідає дійсності. Отже, позиція СБ України: рейдерством є протиправне захопленням акціонерних товариств, серед них з державною часткою власності, інших комерційних структур за допомогою акціонерів, розмір пакетів акцій яких не дозволяє їм безпосередньо брати участь в управлінні компанією [6]. У даному випадку специфічною рисою є те, що така протиправна схема заволодіння акціонерними товариствами у переважній більшості випадків супроводжується силовими захопленнями адміністративних приміщень і зміною його керівництва, а тому розглядається як окремий вид економічних злочинів.

У свою чергу, у Генеральній Прокуратурі розуміння рейдерства зводиться до наступного: рейдерство слід визначати як злочинну діяльність організованих злочинних угруповань, пов'язану з привласненням чужої власності шахрайським шляхом з використанням незаконних судових рішень і за участю представників органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, які за вчинення на користь третіх осіб відповідних дій отримують неправомірну вигоду.

План рейдерського захоплення сільськогосподарських підприємств, як правило, складається з трьох етапів. Підхід до виокремлення такого порядку здійснення рейдерських атак визначено з точки зору практики попередніх років. Але сьогодні гострими проблемами є хаотичність подібних нападів на сільськогосподарські підприємства, переважання

силового елемента під час їх здійснення, а також відсутність належного рівня правового захисту сільськогосподарських підприємств.

Отже, першим етапом є детальне планування рейдерських дій та детальне вивчення об'єктів рейдерської атаки (на даному етапі беруться до уваги характеристика сільськогосподарського підприємства, зокрема його активи та власники; обов'язково розмір і місцезнаходження земельних ділянок, що належать такому підприємству чи якими він користується; визначається кількість рейдерів; окреслюються завдання та мета рейдерської атаки, а також термін її здійснення; нерідко «затверджується» перелік фінансових витрат на реалізацію рейдерської атаки).

Другим етапом є так звані розвідка та суспільно-психологічний тиск на сільськогосподарське підприємство, які здебільшого включають у себе декілька альтернативних дій, зокрема, роботу з представниками сільськогосподарських підприємств, вербування певних осіб для різноманітного сприяння реалізації рейдерської атаки (нерідко ці особи працюють у такому сільськогосподарському підприємстві), здійснення заходів інформаційного впливу на сільськогосподарське підприємство з метою створення його негативної репутації в суспільстві або, наприклад, серед контрагентів (як правило, ці заходи реалізуються через регулярні публікації в засобах масової інформації про негативні аспекти діяльності сільськогосподарського підприємства в певному населеному пункті, здійснення впливу на думку громади щодо такого підприємства через розповсюдження інформаційних брошур та проведення зборів, предметом обговорення яких стає відповідне сільськогосподарське підприємство тощо), створення публічних конфліктних ситуацій з керівництвом сільськогосподарського підприємства (метою в даному випадку є не лише формування негативної репутації таких осіб, а й створення таких психологічних умов, які перешкоджають керівництву здійснювати ефективне управління підприємством), здійснення провокацій тощо.

Третій етап – найважливіший для рейдера, тому що його зміст фактично і є рейдерською атакою, оскільки включає в себе сукупність дій, спрямованих на задоволення мети рейдера – захоплення сільськогосподарського підприємства. Такими діями, наприклад, є здійснення юридичних дій щодо перерозподілу майна підприємства, зміна його власників, перерозподіл долей власності, перехід майна, активна участь у судових засіданнях (нерідко – із застосуванням технологій суспільно-психологічно тиску, наприклад, шляхом залучення засобів масової інформації, окремих представників громади, з метою формування все більш негативної репутації сільськогосподарського підприємства), ініціювання кримінальних проваджень, тиск на сільськогосподарське підприємство шляхом застосування сили (наприклад, самовільне зайняття земельних ділянок чи адміністративної будівлі) [7; 8].

Аналізуючи судову практику у справах, які пов'язані з рейдерськими атаками на сільськогосподарські підприємства, можна визначити декілька найбільш розповсюджених «схем», які використовують рейдери. Слід наголосити, що супутньою причиною стрімкого поширення рейдерських атак на сільськогосподарські підприємства є ускладнений «державний апарат», що складається із численної кількості органів, які в межах своєї компетенції зобов'язані запобігати подібним випадкам, реагувати на них максимально оперативно та ефективно, але належним чином не реалізують свої повноваження, оскільки або залучаються рейдерами до здійснення рейдерських атак, або ігнорують повідомлення від сільськогосподарських підприємств через очевидну складність правового інструментарію процедури відновлення прав потерпілих.

Отже, найчастіше зустрічаються випадки, коли рейдерська атака на сільськогосподарське підприємство здійснюється шляхом самовільного зайняття земельних ділянок, яке має на меті або збір вирощеного на них сільськогосподарським підприємством врожаю, або здійснення власного

посіву. Таке незаконне зайняття може здійснюватися із застосуванням сили (наприклад, через використання найманих осіб, які перешкоджатимуть здійсненню будь-яких дій добросовісним користувачем чи власником; через виведення сільськогосподарської техніки для засіву земельної ділянки чи збору врожаю). Раніше непоодинокими були ситуації, коли рейдер укладав договір оренди паїв чи земельних ділянок із селянами, які раніше передали цю ж земельну ділянку добросовісному орендарю. Далі рейдери, використовуючи допомогу недобросовісних реєстраторів, вносили зміни у відомості, зазначені в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, реєструючи за собою права оренди на такі земельні ділянки на підставі або вищезгаданих договорів оренди, або сфальсифікованих судових рішень, або інших правовстановлюючих документів. Щодо сфальсифікованих судових рішень варто наголосити, що сьогодні реєстраційні дії на підставі рішень судів проводяться виключно на підставі рішень, отриманих у результаті інформаційної взаємодії Державного реєстру прав та Єдиного державного реєстру судових рішень, без подання відповідної заяви заявником [9]. Однак така прогресивна зміна у законодавстві посприяла не зменшенню кількості рейдерських атак на сільгосп підприємства, а лише їх збільшенню, але з переважанням застосування силового захоплення земельних ділянок чи іншого майна підприємства. Також Міністерством юстиції України було створено Сервіс моніторингу реєстраційних дій щодо об'єктів нерухомого майна фізичних та юридичних осіб – «SMS Маяк», метою функціонування якого є оперативне інформування про зміну статусу нерухомості та (або) факт подання заяви на проведення реєстраційної дії, про зміну статусу об'єкта, а також про прийняття рішення щодо зміни статусу. Однак у випадку вчинення будь-яких неправомірних дій особа, щодо майна якої вони вчиняються, може лише звернутися до суду або до державного

реєстратора, що також не є оперативним заходом реагування через об'єктивно існуючі проблеми із навантаженням на суди.

Другим за поширенням варіантом здійснення рейдерської атаки на сільськогосподарське підприємство є захоплення врожаю з використанням повноважень виконавців. На практиці такий метод виглядає наступним чином: рейдер звертається до суду з позовом про стягнення заборгованості із сільськогосподарського підприємства, використовуючи для цього підроблений документ про наявність певного зобов'язання у сільгоспідприємства. Разом із позовною заявою рейдер звертається до суду із заявою про забезпечення позову, де просить накласти арешт на якесь майно сільськогосподарського підприємства (найчастіше, на врожай). У свою чергу суд відкриває провадження у справі та задовольняє заяву про забезпечення позову шляхом накладення арешту на майно, зазначаючи, що зберігачем арештованого майна є конкретна особа (як правило, сам рейдер або наближені до нього особи). Виконавець на виконання такої ухвали суду про забезпечення позову, організовує збір врожаю, на який накладено арешт. Далі врожай передається на зберігання, який у період розгляду позову по суті реалізовується третім особам.

На практиці також зустрічаються випадки, коли рейдер орендує невелику земельну ділянку, яка знаходиться серед масиву інших земель, що використовуються певним сільгоспідприємством, а потім, у період збору врожаю, починає шантажувати підприємство перешкоджанням його діяльності по обробітці землі. 10 липня 2018 року Верховною Радою України було прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні», який набирає чинності 1 січня 2019 року, і згідно з яким Земельний кодекс України доповнено статтею 37-1,

відповідно до якої яким підприємцям надається право взяти в оренду поєззахисні смуги, польові дороги в межах масиву земель сільськогосподарського призначення, яким вони користуються. Крім того, сільськогосподарське підприємство зможе використовувати ділянки всередині поля, оскільки в Законі зазначено, що власники земельних ділянок усіх форм власності, розташованих у масиві земель сільськогосподарського призначення, можуть обмінюватися такими земельними ділянками. Наступним новаторським положенням є наступне: особа, якій належить право користування істотною частиною масиву земель сільськогосподарського призначення, має право орендувати інші земельні ділянки сільськогосподарського призначення, розташовані у такому масиві, а у разі якщо інші земельні ділянки перебувають в оренді, - на одержання їх у суборенду, за умови передачі їх власнику (орендарю) у користування (оренда, суборенда) іншої земельної ділянки, розташованої у цьому ж масиві, на такий самий строк та на таких самих умовах, якщо внаслідок черезсмузжя невикористання таких земельних ділянок створює перешкоди у раціональному використанні земельних ділянок, що перебувають у користуванні цієї особи [10]. Однак вчинення вищевказаних дій із земельними ділянками усередині масиву не є обов'язком власників, що лише мінімізує деякі ризики, але не виключає їх.

Третій варіант рейдерської атаки на сільськогосподарське підприємство є значно складнішим та фактично не пов'язаний із силовим захопленням його майна. Він полягає в наступному: завдяки специфіці в оподаткуванні у багатьох сільськогосподарських підприємств вагомим активом є право на відшкодування суми податку на додану вартість при вивезенні сільськогосподарських товарів у митному режимі експорту (ст. 209.4. Податкового кодексу України) [11]. Рейдери, отримавши інформацію з органів податкового контролю, досліджують такі підприємства, аналізують їх корпоративну структуру.

Далі рейдери, створивши начебто рішення загальних зборів, а також договори купівлі-продажу корпоративних прав, змінюють керівника або засновників сільськогосподарського підприємства. Наступним етапом є зміна електронних ключів для подання звітності та адміністрування податку на додану вартість в органах податкового контролю. Потім рейдери проводять фіктивні безтоварні операції, а в подальшому переводять право на отримання відшкодування податку на додану вартість на третю особу. У результаті здійснення таких дій сільськогосподарське підприємство втрачає значний актив.

Подібним і найбільш розповсюдженим варіантом рейдерської атаки на сільськогосподарське підприємство є подібний до вищевикладеного, коли за допомогою сфальсифікованих документів змінюється керівник та засновник підприємства. Далі здійснюється рейдерська атака із застосуванням сили, а так зване «нове керівництво» поступово відчужує активи підприємства.

Практикою вироблено декілька порад для сільськогосподарських підприємств щодо протидії рейдерським атакам. Зокрема, у випадку, коли щодо майна підприємства подано ухвалу про забезпечення позову, необхідно її негайно оскаржити. Крім того, за наявності підстав необхідно оскаржити дії виконавця (наприклад, якщо порушено порядок опису та арешту майна, що здійснювалися на виконання ухвали про забезпечення позову). У випадку незаконного захоплення майна сільськогосподарського підприємства необхідно негайно звертатися до правоохоронних органів з вимогою невідкладного внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань [12].

Таким чином, сільськогосподарські підприємства не наділені будь-якими іншими правовими інструментами для запобігання та оперативній протидії рейдерським захопленням. Законодавчо не закріплено будь-яких конкретизованих (не декларативних) гарантій щодо стабільної та

безперешкодної діяльності сільськогосподарських підприємств. А проведена у 2016 році реформа щодо обов'язкової офіційної інформаційної взаємодії між Державним реєстром прав на нерухоме майно та Єдиним державним реєстром судових рішень хоча і мала на меті зменшення кількості випадків використання сфальсифікованих судових рішень у злочинній діяльності, але на практиці стала каталізатором до масового поширення «насильницьких рейдерських атак» на сільськогосподарські підприємства, що супроводжується неспроможністю правоохоронних органів оперативно реагувати на такі випадки, запобігати та протидіяти їм. Таким чином, сільськогосподарські підприємства залишаються сам-на-сам із ризиками, пов'язаними з рейдерськими атаками, не маючи будь-яких ефективних правових інструментів впливу на незаконні дії рейдерів.

Висновки. Існує думка, відповідно до якої у більшості розвинених країн рейдерство вважається ефективним засобом жорсткого впливу на неефективні підприємства. На жаль, в Україні рейдерство асоціюється та, найголовніше, реалізується лише як інструмент для задоволення особистих інтересів через перерозподіл власності [13].

Нестабільна соціально-політична ситуація в державі, високий рівень корупції, на противагу цьому низький рівень правової культури населення, відсутність належної поінформованості громадян в їх правах під час ведення будь-якої підприємницької діяльності, ігнорування законодавцем гострої необхідності чітко дефініювати суспільно-правове явище «рейдерство», відсутність позитивної дискримінації сільськогосподарських підприємств в аспекті закріплення додаткових гарантій їх безперешкодної законної діяльності – перелік об'єктивно існуючих проблем, які потребують негайного вирішення з боку держави.

Сьогодні найкращим виходом з критичної ситуації, пов'язаної з рейдерськими атаками на сільськогосподарські підприємства, є закріплення на законодавчому рівні права сільгосппідприємств на

особливу охорону їх майна (найголовніше – земельних ділянок) з подальшим розробленням механізму його реалізації. Наприклад, через створення структурних підрозділів у місцевих державних адміністраціях, до відання яких будуть належати питання безперешкодної діяльності сільськогосподарських підприємств та моніторинг ризиків рейдерських атак на сільгосп підприємства в межах відповідних районів, областей; оперативна взаємодія з правоохоронними органами у випадку рейдерської атаки на сільськогосподарське підприємство і т. ін. Однак, з метою мінімізації будь-яких корупційних ризиків, ризиків зловживання владою або службовими повноваженнями всупереч інтересам служби, не надавати таким структурним підрозділам жодних повноважень, які стосуватимуться будь-якого впливу на сільськогосподарські підприємства. Так звані антирейдерські аграрні штаби (регіональні робочі групи з питань захисту прав інвесторів, протидії незаконному поглинанню та захопленню підприємств), створені за ініціативою Міністерства юстиції України та із залученням громадськості до їхньої діяльності, намагаються виконати такі функції, однак для максимізації результатів функціонування подібного органу, необхідно у вичерпному переліку закріпити його повноваження та встановити юридичну відповідальність за невиконання чи неналежне виконання представниками антирейдерського аграрного штабу своїх обов'язків.

Можливе надання сільськогосподарським підприємствам будь-яких інших прав та гарантій, залежно від специфіки їхньої діяльності та організаційно-правової форми. Однак увесь масив змін повинен стосуватися виключно посилення державного захисту права власності та права користування саме сільгосп підприємств, а також надання таким підприємствам оперативного правового захисту з боку держави (щонайменше через надання безоплатної правничої допомоги). Слід приділити окрему увагу стимулюванню об'єднання сільськогосподарських

підприємств з метою протидії рейдерству через випрацювання методик захисту будь-якому незаконному впливу на діяльність сільгоспідприємств, створення мережі служб охорони, звернення до органів державної влади або органів місцевого самоврядування з вимогою сприяти протидії рейдерським атакам у межах їх повноважень тощо.

Наприкінці варто наголосити, що сьогодні законодавець намагається створити максимально сприятливі умови для безперешкодної діяльності сільськогосподарських підприємств. Однак важливо розуміти, що будь-які зміни у законодавстві з даного питання обов'язково повинні бути послідовними та такими, що належні до максимальної реалізації.

Література

1. Сабецька Т. І. Механізми протидії рейдерству як складова формування стратегії економічної безпеки підприємства / Т. І. Сабецька // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2017. – №8. – с. 341-348.
2. Шляхи подолання рейдерства: удосконалення законодавства та посилення реагування правоохоронних органів на протиправні дії його організаторів і виконавців: аналітична довідка. – К.: Міжвідом. наук.-дослід. центр з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО, 2008. – 127 с.
3. Варналій З. Основні передумови та шляхи подолання рейдерства в Україні [Електронний ресурс] / З. Варналій, І. Мазур // Аналітичні записки щодо проблем і подій суспільного розвитку. – К. : Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України, 2007. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/juli/1.htm>
4. Молодецький С. С. Виникнення та сучасний стан рейдерства в Україні / С. С. Молодецький // Вчені записки Університету «КРОК». – 2014. – Випуск 35. – с. 11-18.

5. Беліков О. Рейдерство в Україні – реалії сьогодення / О. Беліков // Юридичний журнал. – 2007. – № 4. – С.105-109.
6. Панасенко Р.А. Щодо криміналізації поняття «рейдерство» в Україні / Р.А. Панасенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurlugansk.ucoz.org/publ/5-1-0-56>
7. Мамонов К. А. Визначення рейдерства: теоретичні підходи / К. А. Мамонов, В. А. Величко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Випуск 6, частина 2. – с. 79-82.
8. Біляк Ю. В. Причини зростання масштабів рейдерських захоплень в Україні: причини виникнення, типи і види рейдерських схем / Ю. В. Біляк // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №12. – с. 44-48.
9. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
10. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні» №2498-VIII від 10.07.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-19>
11. Податковий кодекс України №2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
12. Струць М. Фермери vs рейдери, або як вистояти в аграрних війнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agroportal.ua/ua/views/blogs/fermery-vs-reidery-ili-kak-vystoyat-v-agrarnykh-voinakh/>

13. Колесник М. А. Зарубіжний досвід протидії рейдерству та можливості його використання в Україні / М. А. Колесник // Право і безпека. – 2010. – №5 (37). – с. 11-16.